

A bírálóbizottság értékelése

Csernus Sándor a középkori francia nyelvű történetírás külföldön is évtizedek óta elismert kutatója: az elbeszélő kútfők értő fordítójaként és tudományos rekonstrukciót végző történészként egyaránt komoly munkássággal rendelkezik. Disszertációja tükrözi eddigi munkásságát: az első kötet komoly történeti és filológiai szintézis, a második kötet pedig gazdag magyarázó jegyzetanyaggal ellátott fordítás Jean de Joinville legjelentősebb munkájáról, a Szent Lajos király életéről és bölcs mondásairól szóló műről (utóbbi Cs. Tóth Annamária társfordítóval, nyomtatásban is megjelent 2015-ben). Maga a vizsgált életrajz a középkori francia nyelvű történetírás egyik legalaposabban kutatott tétele, a benne tárgyalt korszak és téma — a keresztes hadjáratok története — pedig mindmáig a francia történeti irodalom egyik legnépszerűbb területe. Csernus disszertációjának nagy erénye, hogy a kútfőről nem csupán megbízható és alaposan kommentált fordítást közöl, de erre építve értő, hihető és egyúttal korszerű, magyar nyelvű monografikus analízist nyújtja Joinville művének, a modern forráselemzés követelményeinek megfelelően kitérve a szöveg keletkezésének, hagyományozódásának, kézirati hagyománynak elemzésére, valamint a szerző személyének, családi hátterének, személyes és politikai kapcsolatrendszerének bemutatására. Ugyanakkor egységes keretben láttatja a szerzőt és a művet.

Az értekezés a vonatkozó (elsősorban francia nyelvű) szakirodalom teljességének ismeretében, a szöveg filológiai mélységű kutatásaira építve számos új és értékes megfigyelést tartalmaz. Értékesek és érdekesek — ráadásul a korábbi szakirodalomban kevésbé vizsgált résztémákat érintenek — Csernusnak a Joinville és a Szent Lajost követő francia királyok kapcsolatára vonatkozó megfigyelései, a Credo és a Szent Lajos-életrajz kapcsolatainak, a clairvaux-i sírfelirat és Szent Lajoshoz intézett levelének vizsgálata. A disszertációnak kiemelkedően fontos része a harmadik fejezetben olvasható példaszerű műelemzés: ezen belül különösképpen Joinville művének keletkezési folyamatával kapcsolatban (a mű hosszas átszerkesztések nyomát hordozza, az *ultima manus* nyomát csupán az 1330/1340 előtti évekből viseli), ill. a középkori történetírás és hagiográfia műfaji jegyeit tudatosan egybeolvasztó, vegyes műfajáról olvashatóak Csernustól olyan eredeti és kellően argumentált, tézisszerű megállapítások, amelyek a franciaországi Joinville-kutatás jelenlegi szintjét is meghaladják. Szintén rendkívül fontos a hitelesség és a fikció kettősségéről szóló analízis, amely legalább három esetben meggyőző példákkal illusztrálja a középkori történetíró azon munkamódszerét, amellyel mondanivalóját nyilvánvalóan kitalált elemekkel teszi irodalmi értelemben hatásosabbá.

A kommentált fordítást tartalmazó második kötet — amely úgy válik a disszertáció szerves részévé, hogy Csernus folyamatosan hivatkozik rá az elemző fejezetekben — jegyzetapparátusát tekintve gazdagabb a hasonló francia kiadványoknál.

Az előttünk fekvő disszertáció tehát nemcsak a történettudomány, de az irodalomtörténet-írás és a középfraancia filológia nézőpontjából is komoly és értékes munka, jelentős tudományos teljesítmény és a választott téma jelenleg legjobb monografikus feldolgozása. Fontos ismételt hangsúlyozni: igen ritka erénye, hogy egyetemes történeti témáról értekezve egyes részleteiben az adott ország kutatásának eredményeit is meghaladja. A bizottság javasolja — a bírálatokban foglalt megjegyzések beépítését követően, címmódosítással — mielőbbi megjelentetését könyv formában. A bizottság javasolja Csernus Sándor számára az MTA doktora cím odaítélését.